

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Trias episcoporum et principum Paderbornensium triplici
in Societatem Jesu Paderanam beneficio munificia**

Theodor <Paderborn, Bischof>

[S.l.], 1692

Ferdinandus Episcopus seu Aedificium Ecclesiae Xaverianae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-7710

FERDINANDUS EPISCOPUS

S E U

ÆDIFICIUM ECCLESIAE XAVERIANÆ.

Oeli donum sunt Mitræ terra altiores, ideoque in terrenam hæreditatem non abeunt, ne cognatus affectus, terræ filius, luteam originem tanto splendori affricet, & dignitatem Angelicam divertat in capita hominum non merentium. Sitamen traducem generis prærogativam non tam stemma sequitur quàm mores, meritò in agnatam Thronum reponitur sanguis, qui de ejus possessione laudabiliter antehac occupata, non *luteo* discepat, sed *Virtute*. Accedit quod poma ex eadem Arbore decussa mutuum de se invicem pariant præjudicium, & gemini saporis excellentiam polliceantur. Ita de FERDINANDO visum, cui ad acquisitionem Mitræ Paderanz non obfuit THEODORUM, ex eodem sanguine, Antecessorem aliquando habuisse. In Eo Nepotismus non impegit in scopulum, ad quem tot aliorum, ambitioni suæ velificantium, vota, & fata, sæpè numero alliduntur. Preffit FERDINANDUS THEODORI vestigia, & exacto penicillo, exprimere conatus est merita, eò felicius, quod coloribus non aliunde adscititiis, sed in eadem Familia hæreditariò natis, uteretur. Testes sunt Libri, vitæ & laudum FERDINANDI compendia, tanto numero, tantæque Nationum in Unius præconia incumbentium contentione, ut supervacaneum penè duxerim, post tam grandia Auctorum Nomina, & Illustrium Codicum frequentiam, rudi calamo, & sera diligentia, aliquid adjecisse. Inspice quæ Reverendissimus & Perillustis D. CHRISTIANVS THEODORVS PLETTENBERGIUS ex *Leubausen*, Canonicus, & Scholasticus, Ecclesiæ Cathedralis Hildesienfis, non doctrina minùs quàm genere nobilis ante Panegyricum Academiæ Paderbornensis, quæ Vir Clarissimus *Bernardus Rottendorffius*, *Com. Palat. & Med. Caf.* ante Monumenta Paderbornensia eleganti, & erudita, scriptione præfati sunt. Leges ibi Viros lucubrationibus suis tota Europa celeberrimos, qui in familiaritatem FERDINANDI similitudine morum & ingeniorum impliciti, voluminibus suis ab effigie, aut nomine FERDINANDI, in Operum Frontispicio lucem publicam quæsierunt, vel inter Ejus celeberrima præconia calammum encomiasten attriverunt. Non memoro alios ex omni Gallia, & Belgio, prioribus adjunctos eà frequentia, ut quicquid in utràque Gente aut Antiquariæ raritatis, aut Historici acuminis, aut Poëtici cultus fuit, ad unum FERDINANDI nomen viderimus subsiliisse. Ubique enim applaudebant Ei Musæ liberales, quarum pretiosos fœtus semper delicatè habitos non nisi quàm liberalissimè tractare solebat.

Similium Virorum calamo vicario Epitomen vitæ FERDINANDÆ subnecto, cum non vivum tantum meritibus laudibus exornarint, sed aliqui etiam illorum demortui cineribus sinceræ lachrymas affuderint, ut ab Invidia & Adulationis vitio candorem suum vindicarent, juxta illud Poëtæ:

*Pascitur in vivis livor, post fata quiescit;
Tunc suus ex merito quemque tuetur honor.*

Patrem habuit FERDINANDUS, FRIDERICUM L. B. de FURSTENBERG, virum summi nominis & auctoritatis; Matrem verò ANNAM MARIAM de KERPEN, Dominam in Illingen maximis virtutibus ornata Matronam, quæ Eum Anno 1626. Billsteinii in lucem edidit (illustri puerperio ex quo tota Familia erat illustranda) *Die Octobrù 21. S. VRSVLE sacro. 29. Novembri* è sacro fonte susceptus est Sponsoribus FERDINANDO *Electore Colonienfù Vtriusque Bavaria Duca, & ANNA FURSTENBERGIA Domina in Eickholt.* A prima ætate, per omnem Liberalium Artium cultum Adolescentiam transegit ingenio semper facili expeditoque, industria etiam supra Nobilium usum constans. Hæc Sigenz Nassoviorum, Paderbornæ, & Monasterii Westphalorum, prima experimenta fuerunt. Inde Coloniam ad sublimiora studia latus, exquire cœpit Majorum exempla & gloriam, quos fundatissima Baronum FURSTENBERGICORUM Familia pari semper Nobilitatis, & Doctrinæ claritudine illustres habuit.

Coloniz Eum ut primum aspexit FABIUS CHISIUS cum potestate legati à Latere Nuncius apostolicum præclaræ indole, suavi sublimique ingenio Nobilissimi Adolescentis mirificè delectatus est. Mox Romam cum esset evocatus ad sacram purpuram, gubernationisque Pontificiæ summus ab INNOCENTIO X. Administrator constitutus FERDINANDUM primo quoque tempore excivit è Germania, neque inter publicorum negociorum molestias Cardinalis, cui jam tum onus terrarum incumberet, aliâ remissione animi libentius, & suavius, quàm FERDINANDI familiaritate acquievit. Renunciatus Pontifex continuo *Intimum Cubicularium*, dixit; neque illa supremæ dignitatis accessione quicquam de usu mutuo, eruditoque commercio voluit decedere. In eo ALEXANDER VII. instituto perseveravit, ut singulis ferè diebus pomeridianas horas complures tribueret jucundissimis de Poësi, de Historia & Antiquitate universa cum FERDINANDO colloquiis. Qua consuetudine & gratia sic usus est incorruptissimus Aulicus & officiosissimus, ut interpretem se præberet literatis hominibus ad Pontificem adituris; nec modò præsentibus, verum etiam longè remotis beneficia conciliaret. Tanta porrò FERDINANDI claritas in omni humaniorum Artium Scientiarumque parte extitit, ut Academiæ Romanæ electus Princeps fuerit: qui honos Viris duntaxat Genere & Doctrina præstantibus, nec ante Eum Germano aut Externo cuiquam erat habitus; ut solet ALEXANDER Germanum Italis Adolescentibus in Exemplum proponere, his verbis: *En Ferdinandum meum! hunc moribus, hunc studiis imis ave.* Jam non dubia Principis voluntate in augustum purpuratorum Patrum Ordinem promovendus expectabatur: cum solennibus Paderbornensis Ecclesiæ suffragiis occupatus absens, Episcopus & Princeps ritè nuncupatus est, ingenti Bonorum Eruditorumque plausu; ac nimirum libentissimè ab ALEXANDRO confirmatus; nec tamen nisi ægerrimè, atque ad eum lacrymis, dimissus est.

Monum
Paderb

Rotten-
dorff: in
Mon: Paderb

Friszoni-
us in lau-
datione
Ferdinan-
di.

Pera & Paderbornæ electio anno 1661, 20. Aprilis; cujus successum Reverendissimus & Perillustris D. **ANNO** SIMON MAURITIUS à LIPPE Cathedralis Canonicus nomine Capituli Romam ablegatus, Electo Principi **Colleg:** nunciavit. Subsecuta est 30. Maij. Confirmatio Pontificia, & 6. Iunij Consecratio Episcopalis pera & Romæ **Paderb:** per Eminentissimū Cardinalem JULIUM ROSPIGLIOSUM, postea sub nomine CLEMENTIS IX, Pontificem Maximum, Exinde rediit ex Italia Principem suum 2. Octobris Diocesis Paderana excepit, & biduo post inaugurali solennitate in Urbem suam magnifice introduxit. Nec in eo communis lætitiæ theatro personam suam desiderari passa est obsequiosa *Pallas Paderana*, convitium merita si in Cognato Nepotis sanguine magnam ejus Patrum THEODORUM, Fundatorem suum, non veneretur. Drama dedit 5. Octobris Ænigmatico-Syncharmaticum, quod ab elegantia conceptus & jucunda rerum varietate cum Capitulo & Patriæ Nobilitate Principem, delitiis inventionum Italicarum assuetum, Spectatorem habuit & prolixum Laudatorem. Ab his auspiciis orsus FERDINANDUS cum gubernandæ Patriæ omni curâ intenderet, & animum in Societatem benevolam pluribus indicibus indies testaretur, tum ex eadem Confessariū eligendo, tum Missionarios fundando, qui, per Diocesim omnem, salutem animarū vigiliam industria procurarent, 3. Martij, anno 1665 fatali morbo subito occupatur; modicis tamen initiis, & ita neglectis, ut ad divertendum animum, quod sæpè solebat, ex Arcæ suæ in Collegium Societatis die altero vehi voluerit. Inde redeuntem validius aggressus est hostis, adeo infestis progressibus sæviens, ut 9. Martij flexis genibus, & corpore omni ad insignem pietatem composito, per manus Confessarii Viaticum sumpserit, & à Rectore Collegii Oleo sacro fuerit inunctus, Squallebant omnia luctu, dolentibus singulis, succidi in herba florem ejus elegantiam & fructum vix delibaverant. 10. Martij, voto ad B. V. & S. FRANCISCUM XAVERIUM emissio cœpit remittere violentia febrium, & pedetentim omnino sopiri. FERDINANDUS 17. Iunij celebratis in Æde Summa Soteriis. 21. Augusti, in Templo Collegii ad Aram summam faciens S. FRANCISCO XAVERIO Sospitatori suo ex voto obtulit *Calicem argenteum deauratum cum brachio argenteo, seu hierotheca, qua Reliquias authenticas, è brachio ejusdem Sancti Roma acceptas, continet*, ad commune infirmorum afflictorumq; solatium. Laminæ cui hierotheca insitit, & insigne suum & hanc Epigraphen incidit iussit: *S. FRANCISCO XAVERIO S. I. Indorum & Japonum apostolo FERDINANDVS Dei & Apostolica Sedis Gratiâ Episcopus Paderbornensis, S. R. I. Principi & Comes Pyrmontanus; gravi infirmitate liberatus Hierothecam ex voto DD. Anno M. DC. LXV.*

Virtutem Reliquiarum à FERDINANDO ad cultum publicum in templo Societatis, præviâ approbatione, expositarum ipse Princeps sensit 19. Iunij, anno 1667. ob valetudinem denuò restitutam voti iterati reus. Cui gratiæ Divinus favor novam paulò post 19. Iulij adiecit. Electionem in Coadjutorem Monasteriensis. Cujus amplissimi & opulenti Episcopatus possessionem quanto populorum affluxu, quam celebri Illustrium personarum comitatu, quam splendido rerum omnium apparatu Anno 1679. 13. Novembri adierit? multiplex typus loquitur spectatissimi Actus tota Europa testis.

Exinde FERDINANDUS Templum Xaverianum animo meditatus, Anno 1673. 31. Octobris aream ruinosa domus à Gymnasio nonnisi spacio viæ curulis disjunctam 210. Imper. Anno 1675. domum Haxterianam 710. Imperial: Anno verd 1677. domum alteram 900. Imper. cœmptam Collegio transcribit in futurum templi ædificium. Incurrerat interea FERDINANDUS Anno 1676. 1. Augusti in novum vitæ periculum cum ad febrem tertianam, & fluxum hæmorrhoidum, dysenteria per omnem viciniam cruentè grassata accessisset. Jam mortuum fama vulgaverat, parabantque mœsti Clientes & Amici lacrymosa Epicedia, cum subito nunciatur D. LUCIAM V. & M. malum cum periculo dispulisse. Ita in FERDINANDO certabant Morbi & Cælites, Isti ut ferirent, Hi ut protegerent. Felices quibus Superiorum cura est, ut eorum vicissim sint Superis! Quinquenales induciæ paciæ videbantur; quando Anni 1681. Mensis Martii Humorum genitor, genitorque dolorum Principem sub Clypeo Cælitum hæctenus protectum martiali incursu, & audaci ferocia, ita afflixit, ut resurrecturus non crederetur. Arrectum in nova vota negligere visi sunt Superi, ut beneficium cumularent periculo, & tarditate medendi magis illustrarent. Erat dies Martij 13. æternam in sepulchro noctem FERDINANDUS imitans. S. FRANCISCUS XAVERIUS cœlestis Archiater frequentibus sacrificiis precibusque vocatur in vota FERDINANDI quem *sex Doctores Medici, & duo Chirurgi*, conclamaverant. 14. Martij quæ Veneris erat, & decendiali devotione in honorem S. XAVERII in templo Societatis festa, Ejusdem Sancti Lysanotheca Brachialis argentea in conclave moribundi reverenter infertur, quam FERDINANDUS inter calidissimos affectus toto pectore amplexus renovat votum, triduo ante factum, in honorem sæpè dicti Sancti, toties in se benefici: *de templo, si convalesceret, structurâ magnificâ erigendo*, eam in rem statim decrevit apud se 30. Imper. millibus, quorum exhaustas impensas utinam supervivere Ipsum benigni Cælites annis quam plurimis voluissent! Statim annuere visus est Sanctus. Proximè secuta nox suavis & quietius Principem excepit. Inter similia solatia & dolorum levamenta proximi dies fluxerunt. 22. Martij evocatur in Arcem Sacerdos è Societate Celsissimo Principi familiariter notus: huic Thymarurgum S. XAVERII auxilium commemorat; rogat continuari pro se à Collegio preces cum sponcione implendi voti, cum primum per valetudinem magis roboratam licuerit. Reliquiæ cum repeterentur, Ex curru sejugi, & Principali, decentissime ad Collegium revertæ sunt.

Tandem Anno 1682. omnibus rite præparatis, effosisque ante fundamentis, die 13. Augusti Celsissimus Princeps FERDINANDUS ad benedictionem, & collocaionem, primi Lapidis solenniter processit ceremonias omnes Ipse completurus. Assistebant è Cathedralibus Canonicis complures, quatuor Juniores Comitæ à Lippe & Solms, Aula omnis, multa Nobilitas primaria, cum Primoribus Civitatis, Cruce præcunte, sequebantur Nostri cum externis Clericis, tum FERDINANDUS EPISCOPUS, habitu Pontificali, stipatus tribus Reverendissimis Ecclesiæ majoris Canonicis D. FERDINANDO à PLETTENBERG nunc Decano, D. LOYHARIO à LIPPE Cellerario, D. FRANCISCO à WOLFF MEETERNICH Camerario, singulis festivo Pluviali, ut vocant, Chlamydati, munitibus utrinque latera Bipenniferis, armatisque Haidonibus, prosequente Nobilitate Virisq; primariis. Lapide in parte Australi, ubi nunc Altare majus, ad Aram sub papillione extructam, solitis ritibus benedicto, inter Tympanorumque campestrium amœnam musicam, itum est ad murum Septentrionalem, in cujus medio, sub ostio majori Ecclesiæ, Lapis benedictus feliciter depositus est. Laminæ stannæ Lapidis inclusæ Princeps inscribi iussit:

D. O. M. S.

FERDINANDVS Dei & Apostolica Sedis Gratia Episcopus Paderbor. & Monaster. Burgravius Stromberg: S. R. I. Princeps, Comes Pyrmontanus, Dynasta in Borckeloo & L. B. de Fürstberg. Ad majus Fidei ac Pietatis Catholica incrementum. & servata visa memoriam, hanc Aedem D. Francisco Xaverio solemniter votam, Sua in Deum Religionis, in S. Indiarum Apostolum gratitudinis, in Societatem IESV Studij, in Collegium Theodorianum benevolentia monumentum, primo Lapide rite posito, à fundamentis extruere cepit. Anno Salutis humanae M. DC. LXXXII. Idibus sextilibus. Pontificatus sui Paderbor. anno XXII. Monaster. anno IV. Eadem Epigraphe in frontispicio Templi illustri caractere excisa spectatur cum Insignibus FERDINANDÆIS, Pileo Principali coronatis. Intra lapidem vitrum erat pellucidum, in circuitu membranam candidam exhibens signantem annos Regiminis INNOCENTII Pontificatus: LEOPOLDI Cæsaris 24tum, tum nomina Generalis, Provincialis, & omnium Collegarum. Sub operculo vitreo legebatur: FERDINANDUS à VRSTENBERG Deo & Xaverio Patrono sVo LoCabat,

Posthac promulgatis à V. Rectore Collegij 40. dierum Indulgentiis, & Celsissimo principe ad Reliquias S. XAVERII celebrante Sacrum votivum solenne concinuit Reverendissimus Dominus JODOCUS à PLET- TENBERG Cathedralis Ecclesie Hildesienfis Canonicus Presbyter.

Hic Cenforium Illorum Supercilium mirari licet, qui elimatum & Principale FERDINANDI Judicium in tribunal trahunt, quod insequentes Paderæ agros tam Nobili Basilica illustravit. Meminerint illi amplissimas Ecclesias in locis solitariis Cœnobitarum erectas, non homini, sed Deo, cujus ubique præsentis augustissima Majestate minus est, quicquid humana Ars maximum molitur, Meminerint moles amplas Templorum Cathedralium exili vico plerumque cinctas fuisse, cum erigerentur; Postea verò, Religione loci attractis Coloniis, in Urbes spaciosas excrevisse. Nec tam vilis Superioribus sæculis Padera: ubi Leonem Pontificem excepit Magnus Carolus; ubi ipse, & Filius Ludovicus Principum & populorum frequentissimos Conventus non semel coegit; ubi Henricus Sanctus jucundissime morari solitus, Cunigundam Augustam Virginem Diademate Regio à Wiligiso Archiepiscopo coronari voluit: ubi plurium aliorum Imperatorum ac Cæsarum hospitium & stativis amoenissimi Paderæ fontes inclauerunt. Si interea commune multarum Urbium fatum sentiens Padera, per temporum & bellorum injurias, in cineres & vastitatem subleat; poterit ex iisdem aliquando redivivum caput erigere, ut non idè ad perpetuum squalorem damnandam censeam, aut indignam, quæ Nobile aliquod Edificium posthac sustineat. Certe antè octingentos annos eruditus Scriptor in Proœmio operis de translatione S. LIBORII ait: Inter loca principalibus Ecclesie constituendæ destinata speciali quâdam dignitate Paderbornensis Sedes præcellit; Erinherus, in vita S. Heimeradi Presbyteri: non Pontificalem tantum sed & Regalem Sedem appellat.

Porrò FERDINANDUS cum post Monasteria, Tempa, Sacella magno numero extructa, refecta, exornata, de quibus varii prolixè scripserunt, Ecclesie Xaverianæ fabricam tam felicibus auspiciis inchoasset, magnos Spiritus, regia propè munificentiâ ad indigentiam multarum millium à Fide aberrantium animarum in extremas Orientis & Septentrionis Regiones longè porrexit, Missionarios fundando, qui Apostolico conatu in eorum reductionem incumberebant.

Placeat ipsum Zelo plenum Tanti Principis calamum intueri, quo Congregatam Romæ in Generalibus Comitibus Societatem anno 1682. alloquitur paulò post Epistolæ initium: *Necessarias primùm in Paderbornensi, & Diocesi Nostra Monasteriensi Missiones Patrum Societatis IESV constituimus; & uberrimos ex iis fructus provenire conspicientes Cor Nostrum dilatavimus, ac deinde ad Patriam Nostram Westphalia Ducatum, postremò ad alias in hac mundi plaga Provincias ab Ecclesia Catholica per hereticam pravitatem avulsas usque ad ultimum Septentrionem palmas Nostras extendimus: atque ita 14. Missiones opibus Nostris fundavimus, quas Vestra Sancta Sodalitas, Venerandi in Christo Patres, tradere atque commendare decrevimus. Denig, allatæ ad Nos Literæ Ferdinandii Verbiest in vastissimo Sinarum regno Societatis Vestra V-Provinciali quibus innumerabiles animas ad divinam gratiam recipendam paratas, deficientibus illis sancti Evangelij præconibus, æternum perire miserabiliter deperat; Doctorem Gentium hæc verba nobis inclamantem: Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante, & D. Franciscum Xaverium, singularem & beneficentissimum Patronum Nostrum, desiderio prædicandi Sinæ Evangelij magis, quam vi morbi, exitium, eadem à Cælo Nobis ingeminantem audire visum sumus. Eoq; memoratis hæc quatuordecim sacri expeditionibus, quinq; decimam Sinicam & Japonicam adjecimus, &c. Itaque coram vobis Venerabiles IESV Christi Sacerdotes, ac Moderatores Sacrosanctæ Societatis ejus, hæc quindecim Missiones, sex & triginta Missionariis commendatas, ex 101740 Imper. proveniente 5087. Imperialium Dalecorum annua pensione liberaliter, ut confidimus, à Nobis dotatas & perpetuò stabilitas Deo Patri omnipotenti, ac unigenito Filio ejus IESU Christo totius humani generis Redemptori; (in cujus Societatem peculiariter vos vocati estis) & Spiritui Sancto, ac Deiparæ semper Virgini MARIÆ absq; macula conceptæ, ac S. FRANCISCO XAVERIO Indiarum Apostolo, alijsq; Cœlitibus offerimus & consecramus.*

Congregatio Generalis Societatis XII, visis his literis, & foundationum diplomatibus, Decreto 27. *Non quidem deliberavit gratias an deberet, sed quas agere posset; aded visa illi fuit rei magnitudo Societatis omne meritum, viresq; excedere. Ne tamen ulke Societatis partes, gratiæ animi sensus & significatio desiderarentur, decreta à Congregatione, datæq; ad FERDINANDVM Principem in gratiarum actionem Litera sunt, indicata insuper per Societatem Universam Sacra & Preces, ac denig, Principis ad Congregationem, Congregationis ad Principem inserta servatæq; in Actibus Congregationis Litera, ad perpetuum singulari libere erga Societatem munificentia, tum Societatis erga ipsum gratissima voluntatis ac memoria futurum, etiam apud posteros, pignus & monumentum. Grandibus his moliminibus intento FERDINANDO, & fundamentis aded magnificis plura superstruere meditant, ut esset Apostolicorum Missionariorum continuata successio, acerbo funere intercessit Mors 26. Junij Anno 1683 Die Sabbathino, ut futurum dixerat, amantissimum Nobis Patrem præmaturo fato præripiens, & spes omnes posteras uno ictu præcens. Parentatum Ipsi, tum tristi Epicedio mœstissimi Collegij, tum funerali ac elegante panegyri, tum Sacrificiis ac Precibus quamplurimis tota Societate imperatis. Illustrem Bibliothecâ suâ extremis tabulis Nostram esse jussit, ut in ea Cor suum, Musarum omnium domiciliū, nobis legasse videretur. Ex calculi sectione obiit, Vir tantus qui bonorum omnium calculo longiore vita dignissimus, Pontificum intima consuetudine, Regū amicitia, Christianarum omnium gentium admiratione, plausu, præconio celeberrimus fuit. Ego hic in tristi silentio calamū sisto, & annos in quiete æterna felicissimos præcor Illi qui fortunatæ Collegij tot claudibus attriti omni studio in statū feliciorē erigere connifus est.*

Auctores
Vatij.Epistola
Ferd. ad
Congreg.
Generale
S. I.Congreg.
Generalis
XII.

Fritzon

PAR-

PARNASSUS INDOLET FATO FERDINANDI SED HONOR EXULTAT

IN VARIIS FERDINANDÆ GLORIÆ MONUMENTIS.

CVr Lyræ Mœrent, resonatqVe LelisVs?
Cserpt In phœbi faCie CVpresVs,
strata nlgresCVnt hēLlConis atrā
Veste theatra.

VngVlbVs Crines LaCerat CaMœna;
regasVs tristi laCet In Catenā,
non VaLens phœbi toLerare fræna,
orbVs aVenā.

qVls potest Istos generare LVCtVs?
reCtoris tristes agitare fLVCtVs?
Vt gerant saLsos CLariz sorores
LVMine rores?

Phœbe tV nobis tVa sensa panDe;
arbitror: fLentVr tVa, FERDINANDz,
sata, qVels sitV solito parentant,
fILaqVe tentant.

si parit fLetVs qVerVLos ADonis;
IVre Vos sClisls Charles Coronis,
et Cohors phœbi, terribis DeCora
fLctlbVs ora.

Vos sVo Lasit, fatcor, fVrore
Atropos, potō rabiens CrVore:
sata Vos stringVnt nigra FERDINANDI
Verbere grandI.

ILLe si phœbi Citharas tenebat,
AC CheLyn pVLsV resono terebat:
risit cXVLtans tenero profVsa
Cespite MVsa.

»LeCtra stringebat LICet InfVLatVs,
ibat In plnDI IVga LaVreatVs
In Labrls spirans saLlente pLenas,
paLLaDe Venas.

ergo sIC ILLI perlere LVsVs!
ô nlgre sortes, LaCheslsqVe fVsVs!
obstite nobis InIMICa Voto
ferrea CLotho.

sint IoCis rVrsVs faCles serenæ:
rLetlbVs Largis fLVit HippoCrene,
sat gerit saLsos LatlCes profVnda
sleris Vnda.

fVnebrls Cesset Citharæ qVereLa,
reCtoris trislis repetita teLa;
non tVVs qVærit LaChryMas vrabeVta,
phœbe ChozeVta.

DVra

DVra nIL ILLI noCVêre fata:
VIVIt In CœLI patrIâ beatâ,
et sVpra soLIs speClofa Castra
IVIt aD astra,

proqVe parnaSI reCreante rore
neCtarIs grato frVItVr LIqVore;
InCoLIt tempe, sVperoqVe Lata
CoLLe Vlreta.

EVs In terrIs qVoqVe faMa CresCIt,
neC seCVtVrIs spatIs senesCIt,
perVoLat Latè streperIs perennIs
eLorIa pennIs.

qVâ sInVs gangIs terIt AmphItIte,
et fLagrant soLIs rabe nIgrItæ;
qVâ rotat rItan roseas qVaDrIgas
LVnaqVe bIgas;

qVâ nitent Ignēs nIvæ Diones,
qVâ rotas soLIs fVgIVnt rIones;
PRInCIPIs tantI resonant freqVentes
noMIna gentes.

*fundavit Missiones
septentrionales*

trans proCeLLosos rhetiDos penates
hVnC CanVnt InDI, referVntqVe grates,
atqVe sVbsVltant aLIàs ferInæ
LIttora ChInæ.

*fundavit Missiones
Orientales.*

EIVs herols properante zeLo,
hVC fIDes pLeno fVIt aCta VeLo,
qVALIter Iason pepVLIIt DeCoras
VeLLere proras.

non per eos VaCat Ire portVs,
sIVe rItans rVtILantIs ortVs:
FERDINANDæIs VenIt Ipse gestIs
pâDera testIs

qVI noVos eIVs totles honores;
sVspICIt; reMpLI qVotles nItores
CernIt, aC Latè reCVbare foIsIs
rIgna CoLoIsIs.

sI sVb aLgoso CVbat ILLe fonte,
non potest fVLgVr toLerare fronte,
obtegit naLas stVpescra trVnCIIs
reMpora IVnCIIs.

PRæpotens tantI raDIVs nItorIs
FERDINANDæI nItor est honorIs;
Ista non VLLo VlratVr æVo
eLorIa næVo.

Iste sI fVLgor fabriCæ nItesCIt,
PRInCIPIs tantI DeCVs InVaLesCIt,
æVLSa LIvorIs faCles hebesCIt,
eLorIa CresCIt.

sI IVbar reMpLI tereret VetVItas;
eLorIæ perstans raDIat VenVItas,
et perennantI generosa Lavro
stablIt & æVro.

ACROAMA GRATULATORIUM

A D

FERDINANDUM

PRO CORONIDE IMPOSITA FABRICÆ XAVERIANÆ

FERDINANDE stat Coronis
ELEVatis aLta Conis;
EVoLVtos post Labores
TVba favstos fert sonores;
gratVLantl, foLLICantl
resta ferVent organo.

LVCe fLagrant Ista signa
ÆViterno soLe Digna,
atqVe Lenes per proCeLLas,
et natantes LVCe steLLas,
hæC porentis signa gentis,
per LaCVnar fLVCeVant.

reMpLa prostant, & benignè
rhoLVs aVri fLagrat igne;
ars CheLystæ tota tinnit,
roLygLothæ VoX friltinnit,
reCta Latls, & faCetls
personant slrenlbVs.

seV sonoro Lata taCtV;
siVe basso pressa traCtV;
seV Vagantls VngVls ICtV,
resonoqVe pVLsa fLICtV,
atqVe pVras per figVras
stIMVLentVr organa:

hi Canores, hi fragores,
tot nitores, tot Lepores,
præLiantVr, atqVe beLLa
se LaCetsVnt ad DVeLLa;
sine splisls hæC sarlsisls
agitantVr IVrgla.

FERDINANDo Lata CLangVnt,
gratlasqVe grata pangVnt,
et hiantl tenfa soLLe,
et sVperbo pLena CoLLe,
hVnC oVantl, personantl
perstrepVnt pancyrl.

reMpLa Vassa sVnt paLzstra;
Ipsa paLLas est seqVestra:
Ibl Certat LVX nitore,
Ibl Certat ars honore,
et serena, paCe pLena
generantVr præLia.

FERDINANDE qVI beata,
et pyropis steLLVLata,
hyaCinthls fornicata;
et rVblnls pVrpVrata,
atqVe beLLls pLena steLLls,
habitas paLatia:

Ibl laCtat ars CoLores;
TVba traCtVs Latlores,
et sVperbils pLena Ventls,
pLena Vltæ gestlentls,
Latlore se tVMore
Ipsa laCtant organa.

en saCrata fVLget æDes,
est tonantls CLara seDes,
est honorls offiCina,
TVa LaVs est InqVILina,
Ibl tVta, te seCVta
habitable gLoria.

hæC honorls stant theatra;
hIC aVltâ stirpe nata
FERDINANDI signa Vbrant,
seqVe reCtâ fronte Lbrant,
Et patesCVnt, & nitesCVnt
In sVperbo fornicæ.

Ista saMa non nigresClt,
honor iste non senesClt,
In perenni sCVLpta saXo,
sine nigrâ Lata taXo,
speCiosa, gLoriosa
TVa stant præConla.

phæbe CLange, pLeCtra tange:
non rapina, non rVina,
non tereDo, non pVtreDo,
non fVLigo, non rVbligo,
nVLLa tabes, nVLLa Labes
VERIT æIVs gLoria.

FERDINANDI

FERDINANDI GLORIA
 POST EIUS FATA
 VIVIT IN COELO ET SOLO,

F VRSTENBERGIA D. ES	fVblt aftra, faCefl. te	pLanCt. Vs:
VIVite THESplaD.	pVLChrosqVe LaCefl.	Cant.
NIL fera LVClfl. Cæ	noCVerVnt splCV. La	Mort. Is:
faVfta beatfl.	pepererVnt faCV.	fort.
EXerat aVfter. os	qVaMVls fors Læ. Va	fVror. es;
non poterit Ver.	fors sternere fa.	DeCor.
sClt LaChesls DV. ro	teLas abfoLVc. te	Lo:
non VaLct obsCV.	LaVDes obVoLVc. re	Ve.
hInC Vbl paLlen. ti	tabesCens Mor. te	reflX. It;
eLorla fVLgen.	CLaresCens for. te	reVIX.
F VRSTENBERGIA. CI	LaVs cXorna. ta	nltesC. ct.
DoneC zodla.	LVX InCLIna. ta	nlgresC.

TEMPLUM XAVERIANUM
 FVRSTENBERGIAE GLORIAE PALATIVM.

SI Vasta tantl pegMata fornICls,
 SAVroqVe pLenas Cernls hyperboLas,
 VeL LVsltante penICILLI

Ingenlo refLVos nltores,

ferrVglnosls, InVIDe, DentlbVs
 Abslste CLaros tangere fornICes;
 non InCrepa steLLans LaCVnar
 AVrlferls rVtlLans parergls.

sI fors pVtetVr tanta CapaClbVs
 prætenfa CLathrls area fabrICæ
 pro CIVItatls InfreqVentl
 esse nIMls spatlofa CæetV;
 nesClS InlqVI peCtorls arblter
 AVCtore qVanto fabrICa fVLgeat,
 qValIs propago FERDINANDI

ALtlfono strepat In CothVrno.

est Digna tanto fabrICa PRINCIPe:
 non lste VILI fornICe stringltVr,
 eIVsqVe LaVDes non teneret
 Longa sVo parasanga ClrCo.

stlrps lsta tantls Consita LaVreIs
 tot gLorlosls CLaret aDoreIs:
 non ILLa granDes VVLt honores
 eXlgVIs Latebrare teCtIs:

sI frata nILVs laCeltet atrla,
 CrVstata ConChls, LVbrlCa lasplDe,
 CeLlsaqVe tVrres, & sepVLChra
 nILLaCo fabrefaCta regl;

laCtat patentes paDera fornICes,
 Vbl perennans gLorfa PRINCIPIs,
 et nesCIVs stringlt sepVLChro
 VIVet honos, generlsqVe splenDor.

TROIA SUPERBIT
AVCTORE PHOEBO ET THEBAE AMPHIONE
XAVERIANA FABRICA
AVCTORE FERDINANDO.

PergaMa Cyrrh-^{aVs} fertVr CVr-^{affe} LyrI-^{sta}
saXaqVe theb-^{anas} pLeCtrlS CVrV-^{art} CheLy-^{es:}
qVanDo theb-^{anas} stVpet Vrbs AMph-^{Ionos} arC-^{es:}
VeL noVa troI-^{anas} stVpet arX hyper-^{art}
ILLa sVperb-^{lflCo} frVstra fVLg-^{ore} nIt-^{esClt.}
ClnCtaqVe reg-^{lflCo} strVctVra nIt-^{ore} tVM-^{esClt.}
VIX MoDò nIL-^{laCæ} rVpls Ve-^{stgla} re-^{stant;}
FVRSTENBERG-^{laCæ} rVrrls fa-^{stgla} præ-^{stant;}
panDit fVLg-^{orls} radIos troI-^{ana} Ver-^{Vstas.}
fVLget In AVth-^{orls} titVlls paDer-^{ana} Ven-^{Vstas.}

FABRICA XAVERIANA
FUNDATA EST IN MONTE
FVNDATORE FVRSTENBERGIACO.

*fundamenta eius
in montibus.
Ps. 86.* **A**therels effVLta IVgls, vastosqVe nItēbat
laCta sVper Montes Vrbs, statlôqVe Del.
hInC nItl cXCeLto petlt hæC qVoqVe fabrlCa MONTE;
ne foret è trIVlo: PRINClpls ILLe fVlt.
sI fornIX tantl fVnDetVr In aggere Montls:
prò sVperl qVantVs teCta teneblt atLas!

CUR FABRICA TEMPLI
TAM AMPLA.

FVrstenbergIADæ stlrps est cXCeLsior astrls;
et toto Malor XAVIER orbe fVlt.
ntsl per vastas DeCles eLatlor aVras,
erlgltVr fornIX; esset VtroqVe Minor.

FERDINANDUS
MAGNUS NOMINE ET STEMMATE.

FVr-STEN-BER-GI-A-DES est DIctlo scsqVlpeDaLls,
oraqVe VIX tanto sVnt fatls apta sono;
CoN-STAN-TI-NO-PO-LIs non Lato est Longlor VngVe,
sIt LICet aMpVLLas cXpLICItVra sVas:
FVRSTENBERGIACo GENVs est, NOMENqVe TRABALE;
VnDe gerVnt VASTAS sIGNA VETVSTA TRABES.

HERM-

